

Course Code : 602 (Major)
Course Title : Environmental Economics
Unit - II

2. Characteristics of Public Goods (ৰাজহুৱা দ্ৰব্যৰ বৈশিষ্ট্য):

Explanation:

ৰাজহুৱা দ্ৰব্যৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্যসমূহ হ'ল-

ক) প্ৰতিদ্বন্দ্বীহীনতা (Non-rivalness) :

ৰাজহুৱা দ্ৰব্যৰ এক প্ৰধান বৈশিষ্ট্য হৈছে এনে দ্ৰব্যৰ উপভোগৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰতিদ্বন্দ্বীহীনতা নীতি প্ৰযোজ্য হয়। ৰাজহুৱা দ্ৰব্য উপভোগৰ অধিকাৰ সমাজৰ সকলো ব্যক্তিয়ে সমানে লাভ কৰে আৰু গতিকে এনে দ্ৰব্যৰ উপভোগৰ ক্ষেত্ৰত সমাজৰ বিভিন্ন ব্যক্তিৰ মাজত কোনোধৰণৰ প্ৰতিযোগিতা বা প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা সৃষ্টি নহয়। উদাহৰণস্বৰূপে, পৰিবেশে সমাজৰ সকলো ব্যক্তিৰ ওপৰত সমানে প্ৰভাৱ সৃষ্টি কৰে। সেইদৰে দেশৰ প্ৰতিৰক্ষা ব্যৱস্থাই দেশখনৰ সকলো নাগৰিককে সমানে সুৰক্ষা প্ৰদান কৰে।

খ) অ-বহিষ্কৰণযোগ্য (Non-excludability) :

ৰাজহুৱা দ্ৰব্য উপভোগৰ ক্ষেত্ৰত অ-বহিষ্কৰণযোগ্যতা নীতি প্ৰযোজ্য হয়। অৰ্থাৎ সমাজত কোনো ব্যক্তিকেই এনে দ্ৰব্যৰ উপভোগৰ পৰা বিৰত কৰি ৰাখিব নোৱাৰি, কাৰণ এনে দ্ৰব্যৰ উপভোগৰ ক্ষেত্ৰত সমাজৰ সকলোৰেই সমান অধিকাৰ আছে। উদাহৰণস্বৰূপে, দেশৰ প্ৰতিৰক্ষা ব্যৱস্থাৰ সুফলৰ পৰা দেশখনৰ কোনো নাগৰিককেই বিৰত কৰি ৰাখিব নোৱাৰি। ঠিক এইদৰে পৰিবেশীয় প্ৰদূষণৰ ঋণাত্মক প্ৰভাৱৰ পৰা সমাজৰ কোনো ব্যক্তিকেই বিৰত কৰি ৰখা সম্ভৱ নহয়।

গ) বাহ্যিকতা সৃষ্টি (Existence of Externalities) :

ৰাজহুৱা দ্ৰব্যৰ ক্ষেত্ৰত বাহ্যিকতাও সৃষ্টি হয়। যেতিয়া কোনো ব্যক্তি অথবা কোনো পক্ষ অথবা কোনো প্ৰতিষ্ঠান আদিৰ উৎপাদন, উপভোগ আদি কাৰ্যৰ ফলস্বৰূপে সৃষ্টি হোৱা প্ৰভাৱ আন কোনো তৃতীয় পক্ষৰ ওপৰত সৃষ্টি হোৱা যাক বজাৰ ব্যৱস্থাৰ অধীনত ক্ৰয়-বিক্ৰয় কৰা সম্ভৱ নহয়, তেনে প্ৰভাৱকেই বাহ্যিকতা বুলি কোৱা হয়। বাহ্যিকতা দুই প্ৰকাৰৰ- ধনাত্মক বাহ্যিকতা আৰু ঋণাত্মক বাহ্যিকতা। যদি উক্ত প্ৰভাৱ ৰাজহুৱা দ্ৰব্যৰ ক্ষেত্ৰত বাহ্যিকতাও সৃষ্টি হয়। যেতিয়া কোনো ব্যক্তি অথবা কোনো পক্ষ অথবা কোনো প্ৰতিষ্ঠান আদিৰ উৎপাদন, উপভোগ আদি কাৰ্যৰ ফলস্বৰূপে সৃষ্টি হোৱা প্ৰভাৱ আন কোনো তৃতীয় পক্ষৰ ওপৰত ধনাত্মক বা লাভ জনক প্ৰভাৱ সৃষ্টি কৰে যাক বজাৰ ব্যৱস্থাৰ অধীনত ক্ৰয়-বিক্ৰয় কৰা সম্ভৱ নহয়, তেন্তে এনে প্ৰভাৱেই হ'ল ধনাত্মক বাহ্যিকতা। আনহাতে ৰাজহুৱা দ্ৰব্যৰ ক্ষেত্ৰত বাহ্যিকতাও সৃষ্টি হয়। যেতিয়া কোনো ব্যক্তি অথবা কোনো পক্ষ অথবা কোনো প্ৰতিষ্ঠান আদিৰ উৎপাদন, উপভোগ আদি কাৰ্যৰ ফলস্বৰূপে সৃষ্টি হোৱা প্ৰভাৱ আন কোনো তৃতীয় পক্ষৰ ওপৰত ঋণাত্মক বা ক্ষতিকাৰক প্ৰভাৱ সৃষ্টি কৰে যাক বজাৰ ব্যৱস্থাৰ অধীনত ক্ৰয়-বিক্ৰয় কৰা সম্ভৱ নহয়, তেনে প্ৰভাৱকেই ঋণাত্মক বাহ্যিকতা বোলা হয়। ৰাজহুৱা দ্ৰব্যৰ ক্ষেত্ৰত ধনাত্মক অথবা ঋণাত্মক বাহ্যিকতাৰ সৃষ্টি হয়। উদাহৰণস্বৰূপে, পৰিবেশীয় প্ৰদূষণে সমাজৰ সকলো ব্যক্তিৰ ওপৰত ক্ষতিকাৰক বা ঋণাত্মক প্ৰভাৱ সৃষ্টি কৰে, গতিকে পৰিবেশীয় প্ৰদূষণ হ'ল ঋণাত্মক বাহ্যিকতা।

ঘ) অ-নিৰ্ণীত ব্যক্তিগত চাহিদা (Indeterminant Individual Demand) : ৰাজহুৱা দ্ৰব্যৰ ক্ষেত্ৰত ব্যক্তিৰ চাহিদা অ-নিৰ্ণীত বা অস্পষ্ট হৈ থাকে। অৰ্থাৎ ৰাজহুৱা দ্ৰব্যৰ ক্ষেত্ৰত সমাজত কোনো ব্যক্তিৰ ব্যক্তিগত দাম প্ৰদান কৰিবলৈ ইচ্ছা প্ৰকাশ নকৰে আৰু ফলত ব্যক্তিৰ চাহিদা আৰু চাহিদা ৰেখা এনে দ্ৰব্যৰ ক্ষেত্ৰত অ-নিৰ্ণীত বা অস্পষ্ট।

ঙ) ন্যূনতম বা শূণ্য প্ৰান্তিক ব্যয় (Minimum or Zero Marginal Cost) : ৰাজহুৱা দ্ৰব্যৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰান্তিক ব্যয় ন্যূনতম অথবা শূণ্য। অৰ্থাৎ ৰাজহুৱা দ্ৰব্যৰ ক্ষেত্ৰত দ্ৰব্যটোৰ এটা অতিৰিক্ত গোট উৎপাদনৰ ক্ষেত্ৰত সৃষ্টি হোৱা ব্যয় ন্যূনতম আৰু বহুক্ষেত্ৰত শূণ্য।

চ) বজাৰ ব্যৱস্থাৰ ব্যৰ্থতা (Market Failure) : ৰাজহুৱা দ্ৰব্যৰ ক্ষেত্ৰত বজাৰ ব্যৱস্থাৰ বিফলতা সৃষ্টি হয়। অৰ্থাৎ যিহেতু ৰাজহুৱা দ্ৰব্যৰ ক্ষেত্ৰত উপভোগৰ প্ৰতিদ্বন্দ্বীহীনতা আৰু অ-বহিষ্কৰণযোগ্যতা নীতিৰ প্ৰযোজ্য হয় আৰু বাহ্যিকতাৰ সৃষ্টি হয়, গতিকে এনে দ্ৰব্যৰ ক্ষেত্ৰত চাহিদা আৰু যোগানৰ সমতাৰ জৰিয়তে সৃষ্টি হোৱা বজাৰ ব্যৱস্থাৰ ভাৰসাম্য স্তৰ কাম্য দক্ষতাপূৰ্ণ ভাৰসাম্য স্তৰ (optimum efficient equilibrium level) হিচাপে পৰিগণিত নহয়। ফলত এনে অৱস্থাত বজাৰ ব্যৱস্থাৰ বিফলতা সৃষ্টি হয়।

এইদৰে ৰাজহুৱা দ্ৰব্যৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্যসমূহ উল্লেখ কৰিব পাৰি।

Explanation:

The important characteristics of Public Goods are-

- a) Non-Rivalry :** Public Goods are non-rivalry in consumption. It implies that since all the individuals in the society enjoy equal rights for the consumption of public goods, therefore there is no any competition or rivalness in the consumption of public goods. For example, the national defence protects each and every citizen of the country. Similarly, the environmental pollution has the impact on all the individuals equally. Thus there is non-rivalness in consumption in case of public goods.
- b) Non-Excludability :** Public Goods are non-excludable in consumption. Since all the individuals in the society have the equal rights and opportunity to consume or use public goods therefore no one can be excluded from the consumption of public goods. For example, no one can be excluded in the society from the negative impact of environmental pollution.
- c) Existence of Externalities :** There is the existence of externalities in the consumption of public goods. When due to effects of production, consumption etc. activities of an individual or party or firm etc. creates beneficial or harmful impact on the third party or individual etc. which can not be bought and sold under the market system, then such impact are known as externalities. If such impact is positive or beneficial, then it is called positive externality and on the other hand, if such impact is negative or harmful then it is called negative externality. For example, environmental pollution creates negative or harmful impact on all the individuals in the society and hence environmental pollution is negative externality. In case of public goods there is the existence of either negative externality or positive externality.
- d) Indeterminant Individual Demand :** In case of public goods individual demand is indeterminant. Since in case of public goods no individual in the society want to express the willingness to pay, therefore the individual demand and individual demand curve is indeterminant in case of public goods.
- e) Minimum or Zero Marginal Cost :** In case of public goods the marginal cost is minimum or negligible or zero. It means there the additional cost to obtain or produce additional unit of the public good is very minimum or in certain cases it is zero.
- f) Market Failure :** There is market failure in case of public goods. In case of public goods since the principles of non-rivalness and non-excludability in consumption are applicable and externality exists, therefore the optimum efficient equilibrium solution can not be obtain through the equality between demand and supply under the market system and hence the market system is failed.

Thus, the important characteristics of public goods can be explained.

xxxxxx

Probable Question :

Explain the characteristics of Public Goods.